

SCENARIUSZ WARSZTATÓW WYSTAWA W BIBLIOTECE Z WYKORZYSTANIEM MIND MAPS

Ewa I. Nowik, Biblioteka Pedagogiczna Centrum Edukacji Nauczycieli w Białymstoku, Filia w Siemiatyczach

Uwagi wstępne:

Warsztaty przewidziane są dla nauczycieli bibliotekarzy zatrudnionych w szkołach powiatu siemiatyckiego i bibliotekarzy bibliotek publicznych. Adresaci warsztatów posiadają podstawy wiedzy na temat pracy metodami aktywizującymi oraz na temat organizacji wystaw. Nie pracowali natomiast wykorzystując mapę myśli w celu zebrania i uporządkowania wiedzy na temat wystaw i ich roli w bibliotekach.

Cel główny: uświadomienie roli ekspozycji, wystawy w pracy biblioteki szkolnej

Cele operacyjne:

- na poziomie wiadomości uczestnik warsztatów powinien po zajęciach zapamiętać:
 - zasady tworzenia wystawy, ekspozycji
 - rolę doboru tematyki
 - rolę eksponatów na wystaw, ekspozycji
 - wagę estetyki w wykonaniu wystawy
- na poziomie umiejętności uczestnik warsztatów powinien po zajęciach:
 - prawidłowo i trafnie wybierać tematykę wystawy, ekspozycji
 - zgodnie z estetyką dobrać elementy dekoracyjne
 - dokładnie i zgodnie z przeznaczeniem wykonać elementy dekoracyjne

Formy pracy: indywidualna, grupowa

Metody:

- wykład wprowadzający
- praca indywidualna - ćwiczenia
- dyskusja

Czas zajęć: 4 godziny

PLAN WARSZTATÓW

Ogniwa warsztatów	Tok warsztatów	Metody	Pomoce
Część organizacyjna	Przywitanie uczestników. Podanie i wyjaśnienie celów warsztatów.		
Część zasadnicza	Rozdanie uczestnikom arkuszy i kolorowych pisaków do sporządzenia mind map Praca indywidualna nad mind map dotyczącą wystawy Porównanie, dyskusja i wypracowanie wspólnej mind map wystawy	Praca indywidualna i w dwójkach	Arkusze szarego papieru, kolorowe piski
Podsumowanie warsztatów	Rozdanie uczestnikom materiałów informacyjnych (referat poświęcony wystawie w bibliotece, bibliografia załącznikowa) Ewaluacja Wypełnienie kart oceny warsztatów przez uczestników spotkania		Karty oceny warsztatów

PRZEBIEG WARSZTATÓW

- 1. Przywitanie**
- 2. Podanie i wyjaśnienie celu warsztatów**
 - Wprowadzenie informujące o metodzie pracy na warsztatach, plansza informująca o zasadach tworzenia mind maps (**załącznik 1**)
- 3. Indywidualna praca uczestników warsztatów nad mind maps**
- 4. Prezentacja stworzonych map myślowych**
- 5. Dyskusja i stworzenie wspólnej mapy myślowej dotyczącej wystawy**
- 6. Podsumowanie warsztatów:**
 - Po wspólnym zebraniu najważniejszych informacji niezbędnych przy tworzeniu ekspozycji, wystaw lub kącików ekspozycji prowadzący dziękuje wszystkim za aktywność i skrupulatność w pracy na zajęciach. Następnie zwraca się z prośbą do uczestników warsztatów o ocenę zajęć na anonimowych ankietach.
- 7. Ocena warsztatów przez uczestników - informacja zwrotna:**
 - Uczestnicy wypełniają wcześniej przygotowane ankiety oceny warsztatów.

Załącznik 1

WYKŁAD WPROWADZAJĄCY: MAPA MYŚLI - PODSTAWOWE ZASADY, ZALETY, TWORZENIE.

Na dzisiejsze zajęcia wybrałam temat: Wystawy w pracy bibliotekarza z wykorzystaniem metody aktywizującej - *mind maps* - **mapy myśli** (mapy mentalnej). Wystawa, czy ekspozycja w bibliotece stanowi ciągle żywy temat, jest także najczęstszą formą popularyzacji książki i czytelnictwa.

Celem mojego wykładu jest przedstawienie zasad, korzyści i możliwości wykorzystania metody mapy myśli w codziennej pracy pedagogicznej a także uzupełnienie i poszerzenie wiedzy na temat wystaw i ekspozycji, ich roli i znaczenia w pracy biblioteki szkolnej i innych bibliotek.

Mam nadzieję, że zdobyte i ugruntowane na dzisiejszych zajęciach umiejętności pozwolą na wykorzystanie mapy myśli zarówno podczas realizacji ścieżki "Edukacja czytelnicza i medialna" jak też podczas samokształcenia. Sądzę, że umiejętność sporządzania i wykorzystania **mapy myśli** przyniesie Państwu wiele satysfakcji, a co ważniejsze usprawni i przyspieszy proces samodoskonalenia.

Zanim przystąpimy do pracy nad mapami myśli postaram się przedstawić niezbędne informacje dotyczące pracy mózgu ludzkiego. Wiedza ta ma niebagatelne znaczenie dla samego procesu uczenia się, tak samo jak wiedza o pracy całego organizmu. Ze względu na wymagania dzisiejszych zajęć skupimy się jedynie na pracy mózgu.

W ramach ciekawostki powiem, że naukowcy przypuszczają, iż poznano dopiero mniej niż 1% tego, co jest do poznania w działaniu mózgu, mimo że umiejscowienie tego organu znane jest od 500 lat.

Bardzo istotna jest wiedza na temat podstawowych funkcji mózgu ze względu na możliwości usprawnienia uczenia się czy też zapamiętywania. Dlatego też należy wiedzieć, że **prawa półkula mózgowa** jest odpowiedzialna za:

- rytm organizmu
- postrzeganie przestrzeni
- obraz całości
- wyobraźnię
- marzenia
- kolor
- postrzeganie rozmiarów

lewa zaś za:

- słowa
- logikę
- liczby
- hierarchię
- linearność
- analizę
- katalogi. [1]

Dobrodziejstwem byłoby, gdyby u wszystkich ludzi obie formy aktywności mózgu rozwijały się równocześnie. Niestety nie jest to zjawisko powszechne, ale wiedza ta umożliwia pracę nad rozwojem i uaktywnianiem tej półkuli, która jest jakby uśpiona.

Takie podejście do zagadnienia pozwoliło naukowcom wywieść wniosek, że testy IQ nie sprawdzają wcale natury badanego umysłu, a jedynie mierzą to, co u danego człowieka pozostaje nie rozwinięte i nie wyćwiczone [2]. W testach tych należy "dostrzegać formę zabawy lub wyznacznik obecnego rozwoju umysłu tylko w ściśle określonych dziedzinach". [3]

Stosując wiedzę na temat funkcji, za jakie odpowiada dana półkula możemy wpływać na pobudzenie mózgu do wydajniejszej pracy umysłowej. Taką możliwość z pewnością dają nam metody aktywne, a należy do nich również mapa umysłu - "... pozwalająca zapisać tok myślenia nie hamując go, a pobudzając". [4] Mapy myśli używa się wszędzie tam, gdzie niezbędne jest myślenie, zapamiętywane, planowane i twórcza aktywność. [5]

Tworzenie map myśli

Sporządzanie map myśli rozpoczynamy od wyszukania słów - kluczy, czyli takich, które szczególnie silnie działają na naszą zdolność tworzenia skojarzeń. [6] Niezmiernie ważny jest dobór tychże słów tak, by nie tylko wywoływały właściwe skojarzenie ale również silnie działały na wyobraźnię i konkretyzowały się w jednym obrazie. Najlepiej, jeśli słowa - klucze, zwroty - klucze są rzeczownikiem lub czasownikiem, którym czasem towarzyszą przymiotnik lub przysłówki. [7]

Zasady sporządzania mapy myśli:

1. Połóż kartkę w układzie horyzontalnym, na środku napisz hasło - najważniejszą informację. Zamiast tego możesz wykonać rysunek. Obrazek zachęca do twórczego myślenia!
2. Od centrum wyprowadź rozgałęzienia. Wpisuj słowa - klucze wzdłuż linii. Pamiętaj o zasadzie - im dalej od centrum, tym mniej istotna informacja.
3. Pisz drukowanymi literami. Na każdej linii umieszczaj tylko jedno słowo - klucz.
4. Używaj wielu kolorów i rób rysunki. Pobudza to prawą półkulę mózgu do pracy.
5. Postaraj się "uwolnić umysł", nie zważaj na utarte zwyczaje. Pamiętaj, że to Twoja notatka i ma służyć Tobie.
6. Nie zastanawiaj się, gdzie umieścić poszczególne elementy i czy je w ogóle umieścić. Twój umysł sam zatroszczy się o uporządkowanie informacji. Ważne jest zapisanie wszystkiego tego, co nasuwa Ci umysł w związku z zadaniem.
7. Po skończeniu pracy masz czas, aby uporządkować i dodać elementy. Możesz na przykład ustalić kolejność omawiania poszczególnych elementów strzałkami lub cyframi obok poszczególnych "gałęzi". [8]

Na zakończenie warto zwrócić uwagę na fakt, że między tradycyjną notatką a mapą myśli zachodzą znaczące różnice. Mapy myśli mają kilka istotnych cech, które przemawiają za częstszym korzystaniem właśnie z tej formy. Należą do nich:

1. "Istota zagadnienia zostaje zdefiniowana jaśniej i precyzyjniej.
2. Wyraźnie widać, co jest ważne, a co mniej istotne - informacje kluczowe znajdują się blisko centrum, pozostałe stopniowo oddalają się aż po brzeg kartki.
3. Związki pomiędzy "kluczami" rozpoznajemy natychmiast. Są umieszczone blisko siebie i wyraźnie połączone.
4. W wyniku wyżej opisanych cech mapy wszelkie powtórki i przegląd materiału będą się odbywały szybciej i z lepszym skutkiem.
5. Struktura mapy pozwala na łatwe dodawanie nowych informacji, bez wprowadzającego chaos skreślenia, dopisywania etc.
6. Każda mapa wygląda inaczej, co bardzo pomaga w zapamiętywaniu.
7. Kiedy robienie notatek wymaga bardziej twórczego podejścia, np. kiedy przygotowujemy się do eseju, otwarta struktura mapy ułatwi umysłowi szybsze jej dopełnienie". [9]

W ogromnym skrócie przedstawiłam najbardziej niezbędne informacje dotyczące sporządzania map myśli oraz pracy tą metodą. To czy znajdzie ona właściwe sobie miejsce w pracy pedagogicznej bibliotekarza zależy tylko od każdej z Pań. Fakt, że stosowanie mapy myśli pozwala lepiej, pełniej wykorzystać możliwości twórcze każdej jednostki pozostaje niezaprzeczalny.

Przypisy

1. T.Buzan, Rusz głową, przeł. Jerzy Morka, Łódź 1999, s.23.
2. Tamże, s.31.
3. Tamże, s.32.
4. E.Grodecka, H.Sokołowska, Edukacja czytelnicza i medialna w szkole podstawowej i gimnazjum. Poradnik dla nauczycieli realizujących ścieżki międzyprzedmiotowe, Lublin 2000, s.104.
5. T.Buzan, Rusz..., dz.cyt., s.110.
6. E.Zeman, Edukacja czytelnicza i informacyjna. Podręcznik dla uczniów liceum technicznego, Warszawa 1999, s.71-72.
7. T.Buzan, Rusz..., dz.cyt., s.87.
8. E.Zeman, Edukacja czytelnicza i informacyjna. Podręcznik dla uczniów liceum technicznego, Warszawa 1999, s.72-73.
9. T.Buzan, Rusz..., dz.cyt., s.97-98.

**Arkusz ewaluacyjny po zakończeniu warsztatów
WYSTAWA W BIBLIOTECE SZKOLNEJ**

1. Czy organizacja warsztatów dla nauczycieli bibliotekarzy spełniła Pani/Pana oczekiwania?
 - a) tak
 - b) raczej tak
 - c) raczej nie
 - d) nie
2. Czy przekazane treści merytoryczne i metodyczne będą przydatne w codziennej pracy nauczyciela bibliotekarza?
 - a) tak
 - b) raczej tak
 - c) raczej nie
 - d) nie
3. Jak ocenia Pani/Pan przydatność umiejętności zdobytych na zajęciach? (proszę przekreślić lub zakreślić wybraną ocenę)

1	2	3	4	5
---	---	---	---	---

4. Proszę ocenić w jakim stopniu Pani/Pana zdaniem zajęcia skłaniały do aktywnego uczestnictwa?

.....

.....

.....

5. Jak ocenia Pan/Pani sposób prowadzenia zajęć?

.....

.....

.....

Serdecznie dziękuję

BIBLIOGRAFIA ZAŁĄCZNIKOWA W WYBORZE

1. Z doświadczeń drugiej wystawy w Studium Nauczycielskim w Opolu / A. Wierzoń // Wychowanie Techniczne w Szkole.-1961, nr 1, s.40-47.
2. Jak urządzać wystawy w szkole / J. Zaniewicka, E. Mikołajczuk // Wychowanie Techniczne w Szkole.-1961, nr 3, s.68-73.
3. Dekoracje okolicznościowe w szkole / K. Racinowski // Wychowanie Techniczne w Szkole.-1961, nr 2, s.43-47.
4. Wystawa dzieł sztuki na terenie szkoły / M. Pajczkowska // Wychowanie Techniczne w Szkole.-1961, nr 2, s.88-94.
5. Wystawy biblioteczne / L. Michalski // Poradnik Bibliotekarza.-1988, nr 4, s.32-33.
6. O wystawach w bibliotece / W. Michnal // Poradnik Bibliotekarza.-1994, nr 2, s.28-30.
7. Cały świat w jednej sali (O wystawie w bibliotece szkolnej) / L. Leksowska, I. Supronowicz // Poradnik Bibliotekarza.-1993, nr 1-2, s.35-36.
8. Wystawa biblioteczna jako jedna z form upowszechniania czytelnictwa w szkole (wskazówki metodyczne) / G.Dagiel // Biblioteka w Szkole.-1995, nr 10, s.1-2.